

פורים

"קיימו וקבלו היהודים" - מאמר ב

ג- "קיימו וקבלו [נקבלו] היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנקלים עליהם ולא יעבור להיות עושים את שני המינים האלה ככתבם וכתבם ככל שנה ושנה" ע"כ (אסתר ט כז).

א-

ובחיזושי מהר"ל (שבת פח א) אף על פי כן הדר קבלוה וכו'. נראה דהכי פירושא, כיון שקיבלו עליהן מקרא מגילה שהוסיפו מצות מחמת עצמם, אם כן לא נוכל לומר שהם אנוסים לקבלת מצות, שאם היו אנוסים לקבלת מצות מתחלה למה היה להם להוסיף מעצמם. ודמי זה להא דתנן (ב"ב ד ב) עמד ניקף וגדר את הרביעית מגלגלים עליו את הכל, מפני שבזה שהוסיף לגדור מחיצה רביעית גילה דעתו דניחא ליה, ואם כן הכל ניחא ליה ובזה קיבלו עליהם כל התורה. ופירוש זה פשוט.

והשתא הא דדרשינן דאסתר נאמרה ברוח הקודש מדכתיב "קיימו וקבלו" (אסתר ט כז) קיימו למעלה מה שקיבלו למטה, הוא דרשה זאת שבכאן, דלהא מילתא ליכא לאוקומי, דהיינו קיימו בקבלת מגילה מה שקבלו כבר, דאם לא קיימו למעלה מצוה זאת של קריאת מגילה אין כאן תוס' מצוה שאמרנו שהוסיפו, דהא לא קיימו אותה למעלה, לא נקרא זה מצוה כלל.

ולכא למימר דלהכי אתא קיימו למעלה מה שקיבלו למטה בלחוד, דה"ל לכתוב קבלו וקיימו שקיימו מה שקיבלו עתה, אבל פירוש קיימו עליהם התורה שקודם זה היה מודעא עתה קיימו, על ידי זה שקיבלו עליהן קיימו לעשות וגו'. והשתא לא קשיא מידי, וכו' עכ"ל.

ד-

בחי' חתם סופר (שבת שם) בד"ה קיימו מה שקבלו כבר. ע"ד הפשוט י"ל קושיית תוס' עפ"י מה שכתב חובת הלבבות אין התוספת מקבל מהקב"ה עד שיקיים החובה ואז יכול אדם להוסיף מדעתו, והשתא אי ס"ד לא קבלו התורה מרצונם, איך קיימו למעלה מה שקיבלו עליהם תוס' פורים ומגילה, אע"כ קיבלו מרצונם תורת ה' ושוב קיימו למעלה תוספתם לקיים ימי הפורים האלו בזמניהם וכו', עכ"ל.

לכאורה כוונתו לתרץ- דאין להקשות ממה שהגמרא במסכת שבת דורשת מפסוק זה דרשה אחרת, מכיון שדרשה זו ג"כ נכללת בדרשתו, שכן הוא דורש 'קיימו למעלה מה שקבלו מלמטה' והיינו שמן השמים הסכימו עם קבלת היהודים עליהם ועל זרעם להיות עושים את שני הימים האלה לפורים, והרי לא יתכן שיסכימו בשמים לקבלת המצוות הנוספות שקבלו עליהם, אם לא שכבר קבלו את כל המצוות מרצון, וכמו שנתבאר בחובת הלבבות.

ה-

ובספר אמרי אמת (פורים תרעה) בגמרא מגילה ו א) אסתר ברוח הקודש נאמרה וכו' אמר שמואל וכו' שנאמר (אסתר ט כז) קיימו וקבלו קיימו למעלה מה שקבלו למטה וכו' לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל וכו' והקשו תוס' דלשמואל מי ליכא פירכא והא בגמרא שבת (פח א) דרשו מפסוק זה קיימו מה שקבלו כבר.

ונראה על פי מה ששמעתי מאז"ל (שפ"א) ואתחנן תרלד מאמר ו בד"ה משי"כ רש"י) לפרש דברי רש"י בפרשת ואתחנן (ו ה) אינו דומה עושה מאהבה לעושה מיראה העושה אצל רבו מיראה כשהוא מטריח עליו מניחו והולך לו היפך מפירוש העולם היינו דמניחו קאי על האדון שהעובד מאהבה אף אם מטריח לאדונו אין אדונו מניחו והעובד מיראה אם הוא מטריח מניחו רבו והולך לו.

ולפי זה יש לומר דב' הדרשות הם אחד שעל ידי שקיימו מה שקבלו כבר והיו עובדים מאהבה כדאיתא (רש"י שבת פח א) שקבלו מאהבת הנס, ממילא קיימו למעלה מה שקבלו למטה כי להעובד מאהבה עושים כל מה שהוא חפץ, עכ"ל. וכ"ה באמרי אמת ליקוטס (מגילה ז א) בד"ה אסתר.

להערות והארות ולקבלת הגליון

'באר התורה': a0527677650@gmail.com

מגילה ו א) תניא רבי אליעזר אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר "ויאמר המן בלבבו" (אסתר ו ו). רבי יעקבא אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר "ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראייה" (שם ב טו). רבי מאיר אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר "ויודע הדבר למרדכי" (שם ב כב). רבי יוסי בן דורמסקית אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר "ובבזה לא שלחו את ידם" (שם ט ז).

אמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא מלתא דעדיפא מכולהו, שנאמר "קיימו וקבלו" (שם ט כז) קיימו למעלה מה שקיבלו למטה.

אמר רבא לכולהו אית להו פירכא, לבר מדשמואל דלית ליה פירכא, וכו' ע"כ.

שבת (פח א) "ויתיצבו בתחתית ההר" (יתרו יט ז), אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא.

אמר רבא אף על פי כן, הדור קבלוה בימי אחשוורוש. דכתיב "קיימו וקבלו היהודים" (אסתר ט כז), קיימו מה שקיבלו כבר, ע"כ.

תוספות (מגילה שם) בד"ה לכולהו איכא פירכא בר מדשמואל, וקשה דלשמואל מי ליכא פירכא דהא רבא גופיה הוא דאמר פרק רבי עקיבא (שבת פח א ושם) (מכאן מודעא רבה לאורייתא) שקבלו שנית בימי אחשוורוש אלמא דאיצטריך קרא לדרשא אחרנא. ויש לומר וכו' עכ"ל.

וכן הקשו בתוס' שבת (שם) בד"ה אמר רבא, עיין שם ושם מה שכתבו בזה.

ב-

בספר עיני יצחק (על העין יעקב, מגילה שם) תניא רבי אליעזר אומר מגילת אסתר ברוח הקודש נאמרה וכו', אמר שמואל וכו', שנאמר קיימו וקבלו היהודים" קיימו למעלה מה שקבלו למטה. אמר רבא לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל וכו'. והנה (בשבת פח א) אמר רבא אעפ"כ הדור קבלוה בימי אחשוורוש דכתיב קיימו וקבלו היהודים קיימו מה שקבלו כבר. ובתוס' שם בד"ה אמר רבא הקשו דהשתא דשמואל נמי אית ליה פירכא דרבא גופיה מוקי להאי קרא לדרשא אחריתא ע"ש.

[ושמעתי תירוץ נכון בשם הגאון החסיד מו"ה אריה ליב זללה"ה אב"ד דק"ק בריסק. דהנה יש לתמוה שבסוגיא דשבת תפסו לשון (דכתיב) קיימו וקבלו, ובמגילה אמרו (שנאמר) קיימו וקבלו. ונראה בזה שבאמת הכתיב הוא קיימו וקבל, והקרי הוא קיימו וקבלו וצריך טעם לזה. ונראה שבאמת בעת מתן תורה אז קבל רק משה רבינו ע"ה התורה ברצון טוב, אבל ישראל לא קבלוהו רק ע"י כפיית ההר עליהם, ולכן לא שייך עליהם לשון קבלת התורה רק נתינת התורה שנתן להם על כרחן ע"י כפיית ההר, והוא מ"ש (אבות פ"א מ"א) משה קבל תורה מסיני, ר"ל רק משה בלבד קבל התורה ברצון, אמנם בזמן מרדכי אז קיבלו התורה ברצון.

ובזה מבואר שבשבת למדו מהכתוב ולכך אמרו דכתיב, וצ"ל קיימו וקבל קיימו מה שקבל כבר, והכוונה שכל ישראל קיימו עתה קבלת משה רבינו ע"ה במתן תורה ברצון שעתה הושוו עמו בזה. אמנם במגילה למדו מהקרי ולכך אמרו שנאמר ר"ל כפי מה שנאמר בפה קיימו וקבלו, ודרשו קיימו למעלה מה שקבלו למטה ובזה שייך לשון רבים ודפח"ח וש"י].

ומי יתן ונדע לפרש בכל המקומות שבש"ס טעם לחלופי הלשונות פעם שנאמר ופעם דכתיב, וה' יאר עינינו בתורתו, עכ"ל.

¹ שם: ועוד אפילו אם תאמר דקרא אתי כולה להכי, דקאמר שקיימו למעלה מה שקיבלו למטה, סוף סוף נוכל ללמוד מעצמנו שקיימו התורה כיון שהוסיפו מצוה אחת, ותו ליכא מודעא לאורייתא. אף על גב דקאמר בהך לישנא קיימו מה שקבלו כבר ודריש קרא כך, (דלמא) [דלמח] לא נדרש